

หลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏ ในพุทธศาสนา

Evidence of prosecution Pre-history of Thailand and its appearance in Buddhism

อานนท์ กาญจนโพธิ์¹ นพคุณ สุดประเสริฐ² และสุพรรณณี เหลือบุญชู³
Arnon kanjanapho ^{*1} Nopphakoon Sudprasert ² and
Supunnee Leauboonshoo³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา (2) สร้างฐานความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องเพลงไทยให้เป็นระบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า พบหลักฐานสำคัญด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทย เป็นจารึกจำนวน 4 หลักฐาน คือ จารึกถ้ำนารายณ์ จ.สระบุรี, จารึกแผ่นทองแดง จ.สุพรรณบุรี, ศิลาจารึกศาลเจ้า จ.ลพบุรี และจารึกสตึกก๊กอกรม จ.สระแก้ว พบหลักฐานด้านประติมากรรม 1 หลักฐาน คือ รูปประติมากรรมปูนปั้นนักดนตรี 5 คน เมืองโบราณคูบัว จ.ราชบุรี และพบหลักฐานด้านการขับร้องที่ปรากฏในพุทธศาสนา โดยพบหลักฐานจำนวน 9 หลักฐาน ดังนี้ คัมภีร์ลิลิตวิสูตร มหาปริณีพพานสูตร มังคลัตถทีปนี คุตติลชาดก พระมหาปุริสลักษณะ มงคลสูตร สิบปสูตร คัมภีร์อรรถกถาพระธรรมบท (ภาค 6) และสี่ลขันธวรรค ผู้วิจัยได้รวบรวม

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ลักษณะเฉพาะทางขับร้องเพลงไทย สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยรัชกาลที่ 9 สูการประพันธ์เพลงคีตะภควินต์ เถา” หลักสูตรศิลปศึกษาศิลป์ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

* Corresponding author, email: arnon0863393013@gmail.com

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาศิลป์ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

¹ Students of the Doctor of Fine Arts program Department of Music Bunditpatanasilpa Institute

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

² Advisor Assistant Professor Dr. Department of Music Bunditpatanasilpa Institute

³ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ Co-advisor Associate Professor Dr. Department of Music Bunditpatanasilpa Institute

สารัตถะข้อมูลเบื้องต้นประกอบกัน สามารถสะท้อนให้ทราบถึงลักษณะโดยรวมของการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : หลักฐานการขับร้องเพลง / สมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทย / การขับร้องในพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were (1) to disseminate the knowledge of the history of singing in the pre-Historical period of Thailand and that appeared in Buddhism; (2) to create a systematic knowledge base on the history of Thai singing. using qualitative research methods Data were collected by both structured and unstructured interviews. The results showed that found important evidence of singing in the prehistoric period of Thailand There are 4 evidences of inscriptions: inscriptions in Narai Cave, Saraburi Province, inscriptions on copper plates. Suphan Buri Province, Stone Shrine Inscriptions, Lop Buri Province, and Sdok Kok Thom Inscriptions, Sa Kaeo Province. One sculpture evidence was found: stucco sculptures of 5 musicians in Khu Bua Ancient City, Ratchaburi Province. Evidence of singing appeared in Buddhism. Nine evidences were found as follows: Lilitvistra, Mahaparinirvana Sutra, Mangalatthadipani, Kutil Jataka, Mahapurisarasana, Mongkol Sutta, Sippana Sutra, Dhammapada Commentary (part 6), and Silakhanthanak. The researcher has compiled the basic information together. It can reflect the overall characteristics of singing in the pre-Historical period of Thailand and that appeared in Buddhism for consideration.

Keywords: Evidence of singing / Thai prehistory / Buddhist singing

บทนำ

วัฒนธรรมการขับร้องเป็นของที่เป็นปฏิสสาร เป็นสิ่งที่สืบทอดวิเคราะห้จับต้องยาก ด้วยลักษณะทางกายภาพของวิทยาการมีความเป็นนามธรรมสูง ด้วยเป็นเพียงกระแสเสียงที่ถูกสร้างขึ้นแล้วดับลง ด้านวิชาการการขับร้องของไทยมีผู้ค้นคว้าวิจัยศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การขับร้องจำนวนน้อยมาก ทั้งยังมีการจดบันทึกวิทยากรที่เป็นลายลักษณ์อย่างจำกัด โดยที่ผ่านมานั้น กระบวนการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การขับร้องของไทยและที่ปรากฏอยู่ในพุทธศาสนามีบันทึกย้อนหลังเพียงสมัยสุโขทัยเป็นหลัก ในลักษณะของ “การมีคำถามที่มากกว่าคำตอบ”

อุปสรรคของการสืบค้นด้านประวัติศาสตร์การขับร้องเพื่อนำไปใช้อ้างอิงทางวิชาการในวัฒนธรรมการขับร้องของไทยจึงมีอยู่จำกัด ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีปัจจุบัน ทำให้การเข้าถึงข้อมูล เอกสาร หลักฐานสำคัญทางโบราณคดีที่ถูกค้นพบภายหลัง ทำให้สามารถศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างไม่จำกัด นับเป็นข้อดีของเทคโนโลยีที่ทันสมัยส่งผลให้การเข้าถึงข้อมูลความรู้มีความสะดวกรวดเร็วชัดเจน และมีความหลากหลายของข้อมูลอันเป็นผลดีต่อการสืบค้นการสังเคราะห์

คุณค่าของการได้มาซึ่งหลักฐานด้านการขับร้องเพลงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา สามารถสนับสนุนให้ผู้สนใจ เกิดความเข้าใจบริบทของประวัติศาสตร์การขับร้อง ช่วยเผยให้เห็นภาพกระบวนการทัศนใหม่ที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ได้กว้างขวาง พร้อมการตีความหมายด้วยการมองผ่านมิติการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายถึงความสอดคล้อง มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีเดิม ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบ อธิบายผล สร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบ

จากสารัตถะข้างต้นจึงเป็นมูลเหตุที่ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรื่องหลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมสำเนาเอกสาร สำเนาวัตถุ สารัตถะที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ด้วยหลักฐานที่ปรากฏ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลองค์ความรู้ใหม่ สู่อธิบายปรากฏการณ์ในเชิงลึก ทำให้กระบวนการทัศนด้านการขับร้องของไทยมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ มีความชัดเจนและมีหลักฐานที่เป็นรูปธรรมในมิติแห่งการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นวิทยากรใหม่ในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา
2. สร้างฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์การขับร้องเพลงไทยให้เป็นระบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา ไปใช้อ้างอิงในเชิงวิชาการได้
2. เกิดการรวบรวมจัดการสารสนเทศที่เป็นฐานความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องเพลงไทยสู่การจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ

ขอบเขตการวิจัย

เนื้อหาเรื่องหลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา ดำเนินการเลือกศึกษาวิจัยเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทย (ก่อนสมัยสุโขทัย) และหลักฐานด้านการขับร้องที่กล่าวถึงในพุทธศาสนา ทั้งนิกายเถรวาท นิกายวัชรยาน และนิกายมหายาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องหลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการพรรณนา มีวิธีการดำเนินงานวิจัยเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกการสืบค้น 3 วิธี ดังนี้
 - 1) สื่อนำเสนอข้อมูลบนเครื่องคอมพิวเตอร์ (Website) ดำเนินการคัดเลือกสื่อนำเสนอที่มีความน่าเชื่อถือที่เป็นองค์กรหลักในการอนุรักษ์ เผยแพร่รักษา องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร หอสมุดวชิรญาณ เพื่อเป็นพื้นที่ภาคสนามในการค้นหา เก็บข้อมูลวิจัย
 - 2) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ดำเนินการสืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเด็นที่ศึกษาวิจัย โดยกำหนดเลือกแหล่งที่น่าเชื่อถือ เช่น หนังสือจากกรมศิลปากร จากหน่วยงานราชการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
 - 3) การสัมภาษณ์ คัดเลือกบุคลากรผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์เฉพาะทางเกี่ยวกับงานด้านศาสนาพุทธ ทั้งนิกายเถรวาท นิกายมหายาน และนิกายวัชรญาณ

โดยคัดเลือกศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา เป็นผู้ให้ข้อมูลนิกายเถรวาท คัดเลือก ปีเตอร์ หว่อง (Peter Wong) ภิกษุชาวจีน เป็นผู้ให้ข้อมูลนิกายมหายาน และ คัดเลือก ยาเอล กัล กรรม ยินเต็น ลาโม (Yael Gal Karma Yonten Lhamo) ลามะ ชาวธิเบต เป็นผู้ให้ข้อมูลนิกายวัชรญาณ

2. ระยะเวลาในการทำวิจัย ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และ แบบสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่มีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ข้อมูล ตลอดจนการลงพื้นที่ภาคสนาม

5. การดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนก โดยนำทฤษฎีคีตศิลป์ไทยเป็นเครื่องมือ ตรวจสอบความถูกต้อง สรุปและอภิปรายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

6. การนำเสนอผลงานวิจัย ใช้วิธีการพรรณนาอรรถ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย “หลักฐานด้านการขับร้องเพลงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและ ที่ปรากฏในพุทธศาสนา” แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. **หลักฐานด้านการขับร้องเพลงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทย** พบหลักฐาน สำคัญที่เป็นจารึกจำนวน 4 หลักฐาน และหลักฐานที่เป็นรูปประติมากรรมปูนปั้น 1 หลักฐานดังนี้

1.1 **จารึกถ้ำนารายณ์** หนังสือจารึกในประเทศไทย เล่ม 1 หน้า 42 กล่าวถึงจารึกถ้ำนารายณ์ ที่จารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษามอญโบราณ อยู่ในพุทธ ศตวรรษที่ 12 ราว พ.ศ. 1101-1200 พบบริเวณพื้นผนังปากถ้ำด้านเหนือของปากถ้ำ นารายณ์ (ถ้ำเขาวง) ตำบลเขาวง อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เรื่องราวที่ จารึกสรุปได้ว่า เป็นการร่วมกันจัดพิธีขับร้องฟ้อนรำ เพื่อเฉลิมฉลองปูชนียวัตถุ (หอสมุดแห่งชาติ, 2529: 42)

ภาพที่ 1 จารึกถ้ำนารายณ์
(ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565 : ออนไลน์)

1.2 จารึกแผ่นทองแดง จ.สุพรรณบุรี หนังสือจารึกในประเทศไทย เล่ม 1 อักษรปัลลวะ หน้า 227 กล่าวถึงจารึกแผ่นทองแดง เมืองอู่ทอง พบบริเวณตรงข้ามกับโรงเรียนอู่ทองศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 มีอายุระหว่าง พ.ศ.1300-1400 จารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต เรื่องราวที่จารึกสรุปได้ว่า การพ่อนรำ ดนตรีและขับร้องนั้น ถือว่าเป็นของดี ไว้สำหรับเป็นเครื่องบูชาถวายพระผู้เป็นเจ้าของในการทำบุญเพื่อผลอันเจริญ (หอสมุดแห่งชาติ, 2529: 227)

ภาพที่ 2 จารึกแผ่นทองแดง
(ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565 : ออนไลน์)

1.3 ศิลจารึกศาลเจ้า จ.ลพบุรี ยอร์ช เซเดส์ ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักศิลจารึกเก่าเป็นหนังสือเรื่อง ประชุมศิลจารึกสยาม ภาค 2 จารึก ทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ กล่าวถึงเรื่อง จารึกที่ 21 ศิลจารึกศาลเจ้า เมืองลพบุรี หน้า 19 มีการกล่าวถึงการดนตรีนาฏศิลป์เมื่อครั้งพุทธศตวรรษที่ 15 ราว พ.ศ. 1401-1500 จารึกด้วยอักษรขอมโบราณ (บางแห่งเป็นภาษามอญ) โดยสรุปได้ว่า มีการถวายนการพ่อนรำ การขับร้อง และการตีตี ซึ่งมีไว้สำหรับพระผู้เป็นเจ้าของหรือเทพ (สมเด็จพระสวัสดิวัดนิพนธ์, 2472: 19)

ภาพที่ 3 ศิลจารึกศาลเจ้า
(ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565 : ออนไลน์)

1.4 จารึกสตักก้อกรม จ.สระแก้ว จารึกสตักก้อกรม บ้านโคกสูง จังหวัดสระแก้ว สร้างด้วยอักษรขอม ภาษาเขมรและสันสกฤต สร้างขึ้นในพุทธศักราช 1595 เผยแพร่โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี ว่าด้วยการกล่าวสรรเสริญพระเจ้าอภัยวรมัน ที่ 2 โดยมีการกล่าวถึงนักดนตรีและเครื่องดนตรีเป็นจำนวนมาก จารึกดังกล่าวถึงมิได้ระบุเกี่ยวกับการขับร้องโดยตรง แต่สามารถสัมผัสทราบได้ด้วยธรรมเนียมชาติวิทยา เป็นไปได้ที่ผู้จารึกอาจกล่าวรวมถึงการขับร้องด้วย โดยเฉพาะบรรทัดที่ 29-30 เป็นมูล

1.5 รูปประติมากรรมปูนปั้นนักดนตรีสตรี จ.ราชบุรี หลักฐานรูปประติมากรรมปูนปั้นนักดนตรีสตรี 5 ท่าน สูง 63 เซนติเมตร พบที่พุทธสถานในนิคมหินยาน เมืองโบราณคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 หรือ พ.ศ. 1200-1300 โดยรูปปั้นแรกนับจากซ้ายไปขวา คนแรกเป็นผู้ตีกรับ คนที่สองเป็นผู้ขับร้อง คนกลางเป็นผู้ตีพิณห้าสาย (กัจฉปิ) คนที่สี่เป็นผู้ตีฉิ่ง และคนที่ห้าเป็นผู้ตีพิณน้ำเต้า

บุญตา เขียนทองกุล (2565 : ออนไลน์) ให้ทัศนะทางด้านกายภาพของนักดนตรีดังกล่าวในเว็บไซต์ของกรมศิลปากร ดังนี้ “จากภาพเริ่มจากด้านซ้ายประกอบด้วยนักร้องสองคน”

ภาพที่ 4 นักดนตรีสตรีสมัยทวารวดี
(ที่มา: กลุ่มเผยแพร่ ฯ กรมศิลปากร, 2565 : ออนไลน์)

2. หลักฐานด้านการขับร้องเพลงที่ปรากฏในพุทธศาสนา

ระบบการกล่อมเกลาศิลปะของวิถีชีวิตไทยอยู่ภายใต้บวรพระพุทธศาสนา แต่ด้วยธรรมชาติของศิลปะนั้นทำหน้าที่นอกประสงค์ของศาสนาอยู่หลายประการ วัฒนธรรมการขับร้องจึงถูกมองจากศาสนาพุทธนิกายเถรวาทว่าเป็นเรื่องลบ โดยเฉพาะบัญญัติในศีลข้อที่ 7 ซึ่งแม้หลักนิกายเถรวาทจะปฏิเสธหลักความงามเชิงคีตดุริยางค์ แต่เมื่อได้ทำการศึกษาวิจัยภูมิหลังกลับพบว่า ในพระไตรปิฎกและพระคัมภีร์ต่าง ๆ ปรากฏร่องรอยการนำศิลปะการขับร้องไปใช้ในการทำความเข้าใจศาสนาโดยพระสมณโคดมตลอดจนเหล่าอัครสาวกเป็นจำนวนมาก ดังนี้

2.1 ดนตรีในคัมภีร์ลิลิตวิস্তระ กล่าวถึงพระพุทธรูปประวัติฝ่ายมหายานที่ ศาสตราจารย์ รตท.แสง มนวิฑูร เป็นผู้แปล ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดนตรีซึ่งร้องกับพระพุทธรูปศาสนาหลากหลายประเด็น ยกตัวอย่าง 2 ประเด็น ดังนี้

อัยยาที่ 13 สัจจนาปวิวรรค ข้อที่ 20 ข้อที่ 93 ข้อที่ 94

อัยยาที่ 12 ชื่อ ศิลปสันทรศนปวิวรรค (ว่าด้วยการแสดงศิลปะ) กล่าวยกย่องพระพุทธรูปองค์ถึงสรรพกรรมและศิลปศาสตร์ทั้งหลายอันเป็นของในโลกมนุษย์เกินกว่าของทิพย์และของมนุษย์ทั้งหลายทุก ๆ อย่าง เป็นต้นว่า แต่งกายยกลอนร้อยกรอง ขับร้องรำ ฯ โดยรจนาไว้อย่างน่าพิการณา (แสง มนวิฑูร, 2512 : 8)

2.2 การบรรเลงขับร้องพ็อนรำในมหาปริณีพพานสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 2 ฉบับมหาจุฬาฯ ที่ฉนิกาย มหาวรรค ว่าด้วยเรื่องมหาปริณีพพานสูตร กล่าวถึงตอนที่พระพุทธรูปเจ้าเสด็จดับขันธปริณีพพานมีการบรรเลงดนตรี ขับร้อง พ็อนรำเพื่อถวาย (พระไตรปิฎก เล่มที่ 10, 2559: 95)

2.3 ประมัตถธรรมเพลงขับในมังคลัตถทีปนี มังคลัตถทีปนีรจนาของพระสิริมังคลาจารย์ เมื่อ พ.ศ. 2067 สะท้อนให้เห็นถึงคุณงามความดีของเพลงขับร้อง โดยเฉพาะเพลงขับที่มีเนื้อหาลึกซึ้ง เป็นไปได้ที่จะสามารถยกใจมนุษย์ให้สูงจนถึงขั้นบรรลุธรรมได้ (พระสิริมังคลาจารย์, 2564: 187)

2.4 คุตติลชาตก ภาพสะท้อนของชาวพุทธในครั้งพุทธกาลที่มีต่อการดนตรี โดยในพระไตรปิฎกเล่มที่ 27 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 19 ฉบับมหาจุฬาฯ ขุททกนิกาย ชาตก ภาค 1 คุตติลชาตก (243) ว่าด้วยคุตติลโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นนักขับร้องที่สำเร็จเป็นโพธิสัตว์กล่าวกับท้าวสักกะถึงเรื่องลูกศิษย์ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 27, 2546: 93)

2.5 พระมหาปุริสลักษณะ กล่าวถึงลักษณะพิเศษของพระพุทธรูปที่ทรงคุณสมบัติแห่งมหาคัตถกวี ที่มีพระสุรเสียงไพเราะดุจเสียงพรหม และมีพระราชดำรัสเสนาะดุจเสียงนกกกรวิก (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11, 2546: 132)

2.6 มงคลสูตร พระไตรปิฎก ขุททกปาฐะ ปรากฏพระสูตรเรื่องมงคลสูตร สิบปัญจะ วินะโย จะ สุกสิขิโต กล่าวถึงมงคลสูตรโดยพระพุทธรูปเจ้าทรงสอนว่า มงคลสูตรมี 38 ประการ หนึ่งในนั้นคืองานศิลปะ (สิบปัญจะ จะ วินะโย) ซึ่งการจะยกใจคนให้มีความละเอียดประณีตได้นั้น มงคล 38 เหมือนบันได 38 ขั้น เพื่อไต่ไปหาพระนิพาน และหนึ่งในขั้นนั้นคือเรื่องของศิลปะ ซึ่งถ้ามิได้พิจารณาหลักธรรมในข้อดังกล่าวแล้ว ทั้งพระและฆราวาสอาจขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์จากศิลปะ พลาด

เครื่องมือสำคัญที่จะใช้ขัดเกลตาตนเอง (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ 25, 2559 : 6-8)

2.7 ลิปปสูตร ว่าด้วยการสนทนาเรื่องศิลปะของพระพุทธเจ้าในแง่มุมแห่งคีตศิลป์ ที่พระพุทธองค์ทรงขับเพลงให้พราหมณ์ผู้ซึ่งเป็นคีตกวีได้ฟังด้วยพระองค์เอง (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ 25, 2559)

2.8 คัมภีร์อรรถกถาพระธรรมบท (ภาค 6) พระไตรปิฎก พุทธวรรค วรรณนา เรื่องนาคราชชื่อเอรกปัตต์ ว่าด้วยเรื่องของพระพุทธเจ้าสอนการประชันเพลงขับให้อุตตระไปขับแก้เพลงกับนางนาค (อรรถกถา พระธรรมบท (ภาค 6), 2564: 91)

2.9 สีสันธวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ 9 พระสูตรตันตปิฎกเล่มที่ 1 ที่มณิกาย สีสันธวรรค พระสูตรนี้มีการกล่าวถึงการดนตรีขับร้องอันเกี่ยวข้องกับการเปรียบเปรย ซึ่งทำให้ทราบว่ามีการดนตรีใดบ้างในขณะนั้น ทั้งนี้เนื้อหาของพระสูตรได้กล่าวถึงเรื่องทิพยโสตญาณ เราซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัตรคีตดุริยางค์ เมื่ออ่านแล้วพิจารณา จะทราบถึงคุณแห่งทิพยโสตญาณซึ่งเป็นญาณในอภิญญาหก (พระไตรปิฎก เล่มที่ 9, 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย หลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปได้ 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา โดยสามารถแบ่งเป็น 2 ประเด็น

1.1 หลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทย พบหลักฐานสำคัญจำนวน 5 หลักฐาน ดังนี้ จารึกถ้ำนารายณ์ จารึกแผ่นทองแดงเมืองอุทอง ศิลลา จารึกศาลเจ้า เมืองลพบุรี จารึกสตึกก้อกธม จ.สระแก้ว และรูปประติมากรรมปูนปั้นสตรี สมัยทวารวดี

1.2 หลักฐานด้านการขับร้องที่ปรากฏในพุทธศาสนา พบหลักฐานสำคัญจำนวน 9 หลักฐาน ดังนี้ คัมภีร์ลิลิตวิสตระ (สังโยจนาปวิวรรค, ศิลปสันทรสนปวิวรรค) มหาปรินิพพานสูตร มังคลัตถทีปนี คุตติลชาดก มหาปริสลักษณะ มงคลสูตร ลิปปสูตร อรรถกถาพระธรรมบท (ภาค 6) และสีลขันธวรรค

เมื่อนำเอกสารต่าง ๆ จากสารัตถะข้อมูลเบื้องต้นประกอบกัน มาถอดความ วิเคราะห์หลายลักษณะอีกชั้นหนึ่ง สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะโดยรวมของ

การขับร้องเพลงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและที่ปรากฏในพุทธศาสนา ที่มีหลักฐานประกอบชัดเจน โดยสามารถอธิบายเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ก. ลักษณะการขับร้องและเครื่องดนตรี ลักษณะโดยรวมของการขับร้องเพลงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทย มีการขับร้องประกอบดนตรี หรือประกอบการรำรำในพุทธสถานและพราหมณสถาน ส่วนลักษณะของบทเพลง อาจเป็นการบรรเลงเพื่อบูชาในแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เคยปรากฏในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่มีพราหมณ์สี่ซอกสามสาย ร่ายโคลกเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าของ โดยมีการขับร้อง ดังนี้ ฉิ่ง กลอง (ประเภทต่าง ๆ) ชลุ่ม (หรือปี่) กรับ พิณ (ไม่ทราบประเภทของพิณ) พิณน้ำเต้า พิณห้าสาย กระจับปี่ (กัจฉปี่)

ทั้งนี้ บางจารึกส่วนใหญ่ไม่ปรากฏชื่อเครื่องดนตรีที่ใช้กำกับจังหวะในพิธีกรรม สามารถสะท้อนถึงท่วงท่ารำรำในพิธีกรรมที่อาจจะไม่มีจังหวะคอยบังคับควบคุมท่ารำ ตลอดจนผู้รำมีหน้าที่รำเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องขับร้องไปด้วยพร้อมรำไปด้วยเหมือนกับที่มีบันทึกการขับร้องของ ซิมง เดอ ลาลูแบร์ ในสมัยอยุธยา เนื่องจากหลักฐานในจารึกโดยมากระบุว่ามีการประกอบการรำรำด้วย

สำหรับรูปปั้นนักดนตรีสตรี เมืองคูบัว นักดนตรีในรูปปั้นอาจจะมิได้มีผู้ขับร้องเพียงแต่ผู้เดียว อาจจะมีการขับร้องคู่ หรือขับร้องหมู่ เนื่องจากการบรรเลงเครื่องดนตรีไปด้วยและพร้อมกับการขับร้องไปด้วยนั้น เป็นวัฒนธรรมที่พบมากในผู้คนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ เนื่องจากทำนองเพลงที่ยังไม่ได้ถูกปรุงประดิษฐ์เป็นทางที่ประณีตบรรจงดังทำนองเพลงยุคหลัง ย่อมสามารถบรรเลงในลักษณะธรรมชาติด้วยความถนัดคล่องแคล่ว เมื่อมีความคล่องตัวทางด้านกรบรรเลง มักปรากฏการขับร้องพร้อมการบรรเลงซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นได้ในหลากหลายเครื่องมือ เช่น การตีพิณพร้อมกับการขับร้องไปด้วยของนักดนตรีสมัยสุโขทัย เป็นอาทิ

ข. บทบาททางเพศกับวัฒนธรรมการขับร้อง จากการวิจัยเอกสารและหลักฐานวัตถุของรูปปั้นเมืองคูบัว สามารถกล่าวถึงลักษณะของผู้ขับร้องซึ่งสามารถอนุมานได้ว่า ทุกคนเป็นนักดนตรีชั้นสูง โดยทุกคนเป็น "เพศหญิง" ในขณะที่ยุคก่อนอินเดียนที่ร่วมสมัยเดียวกันจะนิยมนักดนตรี "เพศชาย" แสดงให้เห็นถึงลัทธิชายเป็นใหญ่ของอินเดีย ได้ถูกผสมผสานด้วยวัฒนธรรมพื้นเมืองนิยม โดยลัทธิสตรีเพศของชาวสุวรรณภูมินั้นมิได้ต่ำไปกว่าเพศชาย แต่กลับสะท้อนถึงลักษณะอันบอบบางดังสตรีชาววัง กอปรกับอากัปกิริยาการขับร้องบรรเลงที่ดูอ่อนนุ่มเรียบร้อยเป็นกุลสตรี เป็นการหลอมวัฒนธรรมให้เป็นลักษณะเฉพาะขึ้นในแบบของ

ทวารวดี อีกทั้งพบว่า รูปปูนปั้นนักดนตรีสตรีทุกนางล้วนเกล้ามวยผมสูง ห่มสไบเฉียง คนแรกนั่งทำเทพธิดาหรือท่าเทพธิดา ส่วนคนที่สองมีท่ายืนท้าวแขนข้างขวา ส่วนแขนข้างซ้ายนำมาจับข้อศอกแขนข้างขวา และทุกคนนั่งพับเพียบเรียบร้อย เก็บเข่ามิดชิด ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนแบบคนอุษาคเนย์ ซึ่งจารีตดังกล่าว ในอินเดียไม่มีปรากฏ ทั้งยังมีการสวมใส่ต่างหูทรงกลมขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะของต่างหูที่ห้อยยานลงมาถึงบ่า เป็นสมัยนิยมทั้งสตรีและบุรุษเพศ กล่าวคือในสังคมสมัยนั้น หากสตรีหรือบุรุษที่เป็นชนชั้นผู้นำ มีฐานะร่ำรวยหรืออยู่ในราชสำนัก จะนิยมสวมใส่ต่างหูทั้งสองข้างที่ใหญ่และหนัก จนสามารถถ่วงหูให้ยานลงมา เพื่อแสดงออกถึงความอยู่ดีกินดีและมีอำนาจ แต่สำหรับการสวมใส่เครื่องประดับของภาพปูนปั้น นักดนตรีสตรีทั้ง 5 ท่าน ไม่ปรากฏการสวมใส่กำไลข้อมือและสร้อยคอ ซึ่งมีความย้อนแย้งกับรูปปูนปั้นอื่นในสมัยเดียวกัน ที่นิยมสวมใส่กำไลข้อมือและสร้อยคอ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการบรรเลง ถึงแม้ว่านักดนตรีผู้บรรเลงเพลงถวายพระโคตมพุทธเจ้าล้วนเป็นเพศหญิง ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ ควรพิจารณาถึงเรื่องสรีระของเพศหญิงที่มีความสวยงามกว่าเพศชายในเชิงความอ่อนหวาน อ่อนช้อย ทั้งกิริยาท่าทาง ซึ่งเลือกสร้างสรรค์โดยทรศนะของช่างศิลป์ผู้ประดิษฐ์นั้น ๆ หรืออาจมีเรื่องของชนบจารีตเป็นสำคัญ ด้วยเรื่องเพศกับระบบสังคมวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนซับซ้อน

อนึ่ง ปรากฏชื่อนักดนตรีเป็นผู้หญิง มี “ทาสี” ปรากฏในสังคัมพราหมณ์-ฮินดู ทาสี หมายถึง สตรีที่ถูกถวายเพื่อบูชาและรับใช้เทพเจ้าหรือเทวสถานตลอดชีวิต โดยหน้าที่ของเทวทาสี นอกจากการดูแลเทวสถานและการประกอบพิธีกรรมแล้ว ยังต้องเรียนรู้และสามารถประกอบกรรมนิยมทางศิลปะ เช่น การดนตรีบรรเลง ขับกล่อมและการนาฏศิลป์ในศาสนพิธี

ค. ความคลาดเคลื่อนของการแปลความ เมื่อพิจารณาทางด้านภาษาและวัฒนธรรม จารึกต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาวิจัย พบว่า เป็นอักษรขอมโบราณ อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตและภาษามอญโบราณ แต่ด้วยลักษณะของสถานที่ตั้งที่จารึกปัจจุบันนี้อยู่ในราชอาณาจักรไทย การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์นั้น ย่อมให้คุณค่าความสำคัญในแง่ของวัฒนธรรมและผู้คนเป็นหลัก มากกว่าพรมแดนภูมิศาสตร์ การลบเส้นพรมแดนออก แล้วมองในฐานะวัฒนธรรมร่วมของมนุษย์สามารถส่งให้การศึกษาศาสตร์มีความประเสริฐ

จากการตรวจสอบเบื้องต้นพบว่า มีบางข้อความในจารึกที่ผู้แปลเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น กงสตาล แปลว่าฉิ่ง ซึ่งที่ถูกต้องคือกังสดาร, มฤทง คือกลอง ซึ่งมีหลากหลายชนิด มิใช่เงาะจงเฉพาะกลองเพียงประเภทเดียว หากพิจารณาร่วมกับภาพสลักขบวนแห่ในปราสาทนครวัดจะทำให้เกิดความกระจ่างในเรื่องของจำนวนชนิดเครื่องดนตรี ที่ไม่ใช่เพียงจำนวนของเครื่องดนตรี เป็นอาทิ ความหลากหลายของเครื่องดนตรีนั้นอยู่เหนือการพิสูจน์ทราบ แต่อย่างน้อยจารึกได้สะท้อนให้ทราบว่า ดนตรีในพิธีกรรมเคยมีความยิ่งใหญ่และความสำคัญในพิธีกรรมมาก่อน

ข. การขับร้องและนาฏดุริยางคศิลป์: เครื่องอันควรบูชาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู งานของการขับร้องและนาฏดุริยางคศิลป์นั้น ถูกยกให้เป็นของทิพย์ เป็นของดีที่ทั้งมนุษย์และเทวดาต่างพากันใช้สรรเสริญ การขับร้องประกอบพ็อนรำนั้น ก่อนที่จะมีบทบาทในเชิงการมอบความสนุกสนานแก่สังคม ก่อนนั้นมีไว้สำหรับการสักการะ เคารพ บูชาสิ่งที่มีค่าอย่างสูง ทั้งมีไว้สำหรับบูชาถวายพระผู้เป็นเจ้าหรือเทพเจ้า สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา ที่กล่าวว่า “ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่ปรากฏอยู่ในเชิงวัฒนธรรมและสังคมสาเหตุต้น ๆ ที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ให้ความสำคัญกับการขับร้องพ็อนรำดนตรีนั้น ส่วนหนึ่งมาจากที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาพร้อมกับการเกิดและการเป็นไปของชาวฮินดู เรื่องของดนตรีจึงผูกอยู่ในวัฒนธรรมชีวิตและกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู”

ง. ศาสนาพุทธกับการขับร้องและดนตรี ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาไม่มีหลักคิดที่เป็นแก่นทางสุนทรียศาสตร์โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาหลักฐานในพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ต่าง ๆ ตลอดจนการแพร่กระจายของศาสนาพุทธไปสู่ประเทศต่าง ๆ แล้ว ปรากฏมีการนำเอาการขับร้องดนตรีรวมถึงนาฏศิลป์พื้นถิ่น ผนวกเข้าร่วมเป็นดนตรีเชิงพุทธที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นถิ่นนั้น ๆ มีการขับร้องประกอบดนตรี ตลอดจนปรากฏการร่ายรำในพุทธสถาน ซึ่งแต่ละนิกายมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

การขับร้องการดนตรีในนิกายเถรวาทของประเทศศรีลังกา มีการนำดนตรีพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเถรวาทมาขับร้องบรรเลง เนื่องจากประเทศศรีลังกา มีได้กล่าวถึงศีลข้อที่ 8 แบบที่นิกายเถรวาทของไทยเราเข้าใจ ซึ่งศีลข้อที่ 8 ในทัศนะของชาวศรีลังกานั้นเป็นสิ่งสำหรับฆราวาสที่ต้องการจะปลีกตัวปฏิบัติพิเศษในบางโอกาส ศีลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีทัศนะในเชิงลบต่อการขับร้อง

ดนตรี หรือเป็นอุปสรรคขวางกั้นการบรรลุทางไปนิพพาน แต่ทั้งนี้การขับร้องในนิยายเถรวาทยังพบว่า เสียงสวดที่มีการเรียงร้อยคำที่มีความหมายดี เปลี่ยนด้วยเสียงสูงต่ำ หนักเบา สั้นยาวในศาสนพิธี มีผลต่อมนุษย์ในแง่ของการยกระดับจิตใจ พัฒนามาสู่การขับร้องที่สูงสุดคือการสามารถจูงใจผู้ฟังให้สูงได้มากที่สุด มีผลในการขัดเกลาลิขิตของศาสนิกชนให้บริสุทธิ์ ภาวะของงานด้านการขับร้องดนตรีจึงมีส่วนเป็นเครื่องจรรโลงใจด้วยเสียงแห่งศิลปะ เพื่อสนับสนุนศรัทธาปสาทะให้ศาสนิกชนโน้มน้อมใจให้เกิดความปีติรวดเร็วขึ้น ณ ขณะทำพิธีกรรม ประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการบรรเลงดนตรีในพิธีสงฆ์ของนิยายเถรวาทคือ ทำให้ผู้อยู่ห่างไกลจากภุมณฑลพิธีได้ทราบและอนุโมทนา ในกุศลกรรมนั้น ๆ สำเร็จเป็นปัตตานุโมทนาภัยอีกประการหนึ่ง

นิกายมหายาน มีความคิดเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ดนตรีจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ทำให้ดนตรีเข้ามาปรากฏในพุทธศาสนานิกายมหายานจำนวนมาก ทั้งในพระสูตรของมหายาน พรรณนาถึงลัทธิดนตรีที่หลากหลาย กล่าวโดยสรุป คือ ดนตรีที่ประเสริฐสำหรับพระพุทธรองค์ พระโพธิสัตว์ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ต้องประกอบด้วยคำประพันธ์อันงามวิจิตร มีความหมายที่เป็นคุณธรรม ปฏิบัติบรรเลงด้วยความเคารพบูชา ซึ่งเสียงของดนตรีที่ได้มานั้นเป็นสิ่งที่ไพเราะและนำภริมย์ยินดีในการสดับเสียง มีคุณค่า สามารถทำให้มีความซาบซึ้งเกิดประโยชน์และความปีติได้อย่างรวดเร็ว สามารถถึงมรรคผลในระยะเวลาอันสั้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ Peter Wong ปราชญ์ด้านนิกายมหายานชาวจีน กล่าวว่า เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผร์เข้ามาถึงประเทศจีนตั้งแต่ศตวรรษที่ 1-7 พระสงฆ์จากอินเดียได้นำดนตรีในพุทธศาสนาของอินเดียมาผูกอยู่กับศาสนา ในสมัยราชวงศ์ถังมีการพัฒนาดนตรีในพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง การขับร้องและการดนตรีในทัศนะของนิกายมหายานนั้นมีไว้สำหรับใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารกับพระพุทธรเจ้า เนื่องจากดนตรีมีสถานะในการสรรเสริญบูชาคุณพระพุทธรเจ้า จึงส่งผลให้บทเพลงในนิกายมหายานมีความไพเราะ นำมาซึ่งความสงบความสุข

นิกายวัชรยาน จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับมหายาน ซึ่งนิกายวัชรยานล้วนมีความเกี่ยวข้องระหว่างศาสนากับการขับร้องการดนตรี มีความรู้สึกในเชิงบวก มีการนำการขับร้อง การดนตรี และนาฏศิลป์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัตรปฏิบัติ แต่ทั้งนี้ความเข้มข้นระหว่างศาสนากับดนตรีของนิกายวัชรยานยังมีส่วนน้อยกว่านิกายมหายาน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ลามะชาวธิเบตชื่อ Yael Gal (Karma Yonten Lhamo) ที่กล่าวว่า “การขับร้องและดนตรี ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์ใน

การเข้าถึงความเป็นพุทธะ เพื่อให้เห็นแก่สรรพสัตว์ ไม่ใช่เพื่อความเพลิดเพลินในสังสารวัฏเพียงอย่างเดียว ตัวอย่าง บทเพลงในพิธี Dohas ซึ่งเป็นเพลงทางจิตวิญญาณที่ขับร้องโดยครูอาจารย์ผู้รู้แจ้งทางศาสนา ให้กับลูกศิษย์ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้พบกับธรรมะ และเพื่อใกล้ชิดกับการเปิดเผยธรรมชาติของจิตใจ ซึ่งเป็นคำจำกัดความของผลลัพธ์สุดท้าย ที่นำมาสู่ความเป็นพระพุทเจ้า”

การขับร้องที่ปรากฏในพุทธศาสนา เป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องที่ปรากฏ ไปใช้อ้างอิงในเชิงวิชาการได้ เกิดการรวบรวมจัดการสารสนเทศที่เป็นฐานความรู้ที่เป็นระบบ

2. สร้างฐานความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์การขับร้องเพลงไทยให้เป็นระบบ

เนื่องจากข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจำเป็นต้องสรุปเพียงประเด็นหลักเพื่อความสะดวกต่อการทำความเข้าใจในขั้นต้น โดยปฐมบทกระบวนการก่อรูปการขับร้องในวัฒนธรรมไทย สามารถจำแนกเป็น 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การขับร้องที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรม เป็นการขับร้องที่มีปัจจัยและผลสัมพันธ์กับการประกอบพิธีกรรมเพื่อใช้สื่อสารติดต่อ โดยลักษณะของพิธีกรรมนั้นมีลักษณะที่กว้าง หลากหลาย แตกต่างไปตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ ปรากฏอยู่ในกระบวนการความเชื่อทางศาสนา รวมถึงหลักจริยศาสตร์ มีความแตกต่างตามพื้นที่วัฒนธรรม การขับร้องของไทยสามารถสืบค้นย้อนหลังได้อย่างน้อยสุด พบในยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทย พบทั้งที่ปรากฏในพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติความเชื่อดั้งเดิม ปรากฏในรูปของการอ่านโคลง โคลง ฉันทกภาพย์ ร่ายลักษณะต่าง ๆ การแห่ การสวด ตลอดจนการใช้เสียงพิเศษในพิธีกรรม

ประการที่สอง การขับร้องเพื่อนันทนาการ เป็นเพลงที่มาจากผู้คนในสังคมที่มีจุดประสงค์ร่วมกันหรือเหมือนกัน สร้างให้เกิดลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกครื้นเครงในสังคม ปลอดภัย นันทนาการความสุข ซึ่งการขับร้องเพื่อนันทนาการ เกิดขึ้นภายหลังการขับร้องที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรม

ผลการวิจัยนำมาสู่ความเข้าใจบริบทของการขับร้องไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์และที่ปรากฏในพุทธศาสนาที่สำคัญ พร้อมสร้างการตีความหมายด้วยการมองผ่านมิติการสังเคราะห์ ข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายถึงความสอดคล้อง มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบอธิบายผล สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการเข้าใจถึงทฤษฎีการขับร้องเพลงไทย ตลอดจนนำไปใช้อธิบายในเชิงวิชาการได้ ซึ่งปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้

วิทยาการที่มีจารีตควบคุมนั้น มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมาได้ คือผู้คนในวัฒนธรรมวิทยาการนั้น ๆ ร่วมกันส่งเสริมให้วิทยาการสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงงอกงามจนสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันในวงศัวัฒนธรรมการขับร้องเพลงไทย ช่วยเผยให้เห็นภาพกระบวนการวิธีขับร้องที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ได้กว้างขวาง มีลักษณะที่ไม่ใช่กฎเกณฑ์ที่แข็งทื่อตายตัว แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านถ่ายภายใต้ระเบียบจารีตที่คอยบังคับด้วยความกลมเกลียวและกลมกลืน เป็นศาสตร์แห่งความรู้ันรมย์ที่มีคุณค่าในทางสุนทรียศาสตร์ โดยมีได้มุ่งแสวงหากฎเกณฑ์เชิงปทัสถานที่ตายตัว หากแต่แสวงหาการเปลี่ยนแปลงที่มีความกลมเกลียวสมดุล เข้าถึงศาสตร์คีตศิลป์ซึ่งกันและกันด้วยมิติแห่งสุนทรียรมย์ที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการวิจัยดังกล่าว มีระยะเวลาที่จำกัด การรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์จึงยังขาดความหลากหลายรอบด้าน ตลอดจนด้วยข้อจำกัดของความยาวบทความวิจัย ผู้วิจัยไม่สามารถนำรายละเอียดของหลักฐานด้านการขับร้องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยและในพุทธศานามานำเสนออย่างละเอียดครบถ้วนได้ ผู้ที่สนใจสามารถเข้าไปศึกษาตามหัวข้อที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในวิทยานิพนธ์จะสามารถสร้างความกระจ่างอย่างละเอียดให้กับผู้สนใจได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กลุ่มเผยแพร่ ฯ กรมศิลปากร. (2558). **ภาพนักดนตรีสตรีสมัยทวารวดี**. [ออนไลน์].
ได้จาก: <https://www.facebook.com/prfinearts/photos>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565].
- บุญตา เขียนทองกุล. (2565). **เพลงประกอบระบำทวารวดี**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<https://www.finearts.go.th/suphanburilibrary/view>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2565].
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 10. (2559). **มหาปรินิพพานสูตร**. พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 2 [ฉบับมหาจุฬาฯ] ทีฆนิกาย มหาวรรค หน้าที่ 95. [ออนไลน์] ได้จาก:
https://84000.org/tipitaka/pitaka_item/read_page.php?book. [สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565].
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 11. (2546). **พระมหาปุริสลักษณะ**. หน้าที่ 132. [ออนไลน์] ได้จาก:
<http://84000.org/tipitaka/attha/v.php?B=11&A=3182&Z>.

[สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565].

พระไตรปิฎก เล่มที่ 27. (2546). **คุดติลชาดก**. พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 19 ฉบับมหาจุฬาฯ ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1 หน้าที่ 93. [ออนไลน์] ได้จาก:
https://84000.org/tipitaka/read/m_siri.php?B=25&siri=64
[สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565].

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ 25. (2559). **มงคลสูตร**. ขุททกปาฐะ. หน้าที่ 6-8. [ออนไลน์] ได้จาก:
https://84000.org/tipitaka/read/m_siri.php?B=25&siri=5. [สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565]

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ 25. (2559). **ลีปสูตร**. พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 17 [ฉบับมหาจุฬาฯ] ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อติวุตตะก-สุตตนิบาต หน้าที่ 6-8. [ออนไลน์] ได้จาก:
<https://84000.org/tipitaka/attha/v.php?B=25&A=2384&Z=2422>
[สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565]

พระไตรปิฎกเล่มที่ 9. (2564). **ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระสุตตันตปิฎก เล่ม 1**. [ออนไลน์] ได้จาก: <https://84000.org/tipitaka/read/?nhindex09>. [สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565].

พระสิริมงคลอาจารย์. (2564). **มังคลตถิยนิพนธ์ เรื่องเพลงขับที่เป็นสุภาชิตอาจให้บรรลุคุณพิเศษ**. [ออนไลน์] ได้จาก: <http://www.thammasatu.net/balee/mkthai.php?Page=-1&par>. [สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2564].

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2559). **ทีฆนิกาย**. พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 2 [ฉบับมหาจุฬาฯ] **มหาวรรค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2550). **จารึกถ้ำนารายณ์**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/279>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2565].

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2550). **จารึกแผ่นทองแดง**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/279>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 มกราคม 2565]

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2550). **จารึกศาลเจ้า**. [ออนไลน์]. ได้จาก:

<https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/339> [สืบค้นเมื่อ
วันที่ 26 มกราคม 2565].

สมเด็จพระกรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์. (2472). **ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาค 2
จารึกกรุงเทพมหานคร เมืองละโว้ เมืองประเทศราชขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย.**
พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรณากร.

แสง มนวิฑูร. (2512). **คัมภีร์ลลิตวิสตรระ พระพุทธประวัติฝ่ายมหายาน.**
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิพร.

สมภาร พรหมทา. (24 ตุลาคม 2565). **สัมภาษณ์.**

Peter Wong. (20 ตุลาคม 2565). **สัมภาษณ์.**

Yael Gal (Karma Yonten Lhamo). (27 ตุลาคม 2565). **สัมภาษณ์.**

หอสมุดแห่งชาติ. (2529). **จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 : อักษรปัลลวะหลังปัลลวะ
พุทธศตวรรษที่12-14.** กรุงเทพมหานคร: หอสมุดแห่งชาติ.

อรรถกถา พระธรรมบท (ภาค6). (2564). **พุทธวรรควรรณนา เรื่องนาคราชชื่อ
เอรภัตต์.** [ออนไลน์]. หน้าที่ 91 ได้จาก: http://www.palidict.com/dl/DP_THml6.pdf. [สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565].